EL PAIS
CATALUNYA
PressCut Service
OJD: 63345
07/03/2002

ELS VOSTRES CLÀSSICS

Música i política

JORDI LLOVET

La novena de Beethoven
Esteban Buch
Traducció de Juan Gabriel López Guix

El Acantilado
Barcelona, 2001. 505 pàgines

L'acte interpretatiu —allò que en paraules tècniques en diem hermenèutica— sempre ha estat un acte en certa manera subversiu: quan llegim una obra literària o quan mirem un quadre tenim, de natural, la tendència a suposar que tot el sentit d'una obra (si és que tothom demana a una obra d'art que sigui portadora de sentit) es produeix en la seva mateixa superfície. Els filòlegs més rancis diuen que "una obra diu el que diu, o diu el que l'autor volia que digués, i s'ha acabat el bròquil hermenèutic"; els crítics d'art —especialment d'ençà que l'operació de desxifrar el sentit d'un quadre es va tornar més rebuscada, diguem des de *Les senyoretes d'Avinyó*, de Picasso, per posar una fita— opinen que interpretar una obra pictòrica pot reduir-se a valorar l'habilitat mimètica d'un pintor i, en temps abstractes, el joc de la composició, el color i la lluminària; els musicòlegs, per fi, apel.len a les emocions per descartar de socarrel la possibilitat d'alçar un sentit per damunt dels nostres cants i els cants dels altres, els clàssics i els moderns.

La música sembla refractària a la interpretació; i encara ho sembla més si no va acompanyada de paraules, com passa en un percentatge elevadíssim de les composicions melòdiques. Però el rebuig de la interpretació aplicada a la música sol anar encara més lluny que el que es rabeja en la pintura o la literatura, i per això algunes categories paleohermenèutiques que aquestes darreres arts accepten amb una ganyota de disgust, com, per exemple, el rerefons històric, arriba a quedar censurat, o aplicat amb gran barroeria, sempre que parlem de música. D'acord: ja sabem que l'art de la interpretació és una art difícil, i que és legítima aquella anècdota que Cortázar explicava a *La vuelta al día en ochenta mundos*, segons la qual el dia que van preguntar-li a un boig què significaven uns gargots que havia dibuixat a la paret de la seva cel.la, aquest va fer una paperina i va deixar anar un "tururut" sonor a l'assemblea sanitària, per a desconcert de la generalitat. Una metàfora del món (és a dir, un sentit) pot explicar-se amb una altra metàfora.

Beethoven.

Però tothom estarà d'acord que si un és capaç d'elaborar amb paraules un discurs raonable sobre la significació d'una obra musical, haurà assolit, per dir-ho així, un súmmum en l'art de la interpretació. Per això resulta tan valuós, per posar un exemple, aquell text brevíssim de Karl Barth (introbable, però jo el tinc) en què l'eclesiàstic explicava, per via teològica, l'art de Mozart; o aquell text d'Adorno, entre molts d'altres seus dedicats a la música, en què el de Frankfurt ens parla enraonadament de Bach "contra els seus detractors" (Prismas, Ariel, 1962). En aquest sentit, l'aportació d'Esteban Buch a la interpretació de la *Novena Simfonia* és impagable. Partint de les relacions entre música, poder secular i poder religiós que ja poden espigolar-se en Haendel o en Joseph Haydn, l'autor investiga les connivències i els desacords entre Beethoven i el poder polític a la Viena dels voltants del Congrés d'Europa. De la seva anàlisi neix un text apassionant en què l'*Oda a la joia* de Schiller acompleix un nou sentit sota la llum harmònica, i, més enllà, sota el besllum de les més documentades circumstàncies de la història. Aquell Beethoven que tots imaginàvem sord i aïllat de la ciutadania es converteix, llavors, també en un sord —això no té remei—, però alhora en un compositor que fa una música (en especial pel que fa a la *Fantasia Coral*, la *Novena Simfonia* i la *Missa Solemnis*) conscientment ajustada a un determinat concepte de l'educació (*Bildung*), del patriotisme i de la fratria universal que la situació d'Europa, després de les victòries i de la desfeta napoleòniques, reclamava del músic que tingués més olfacte i, paradoxalment, l'oïda més fina pels avatars històrics.